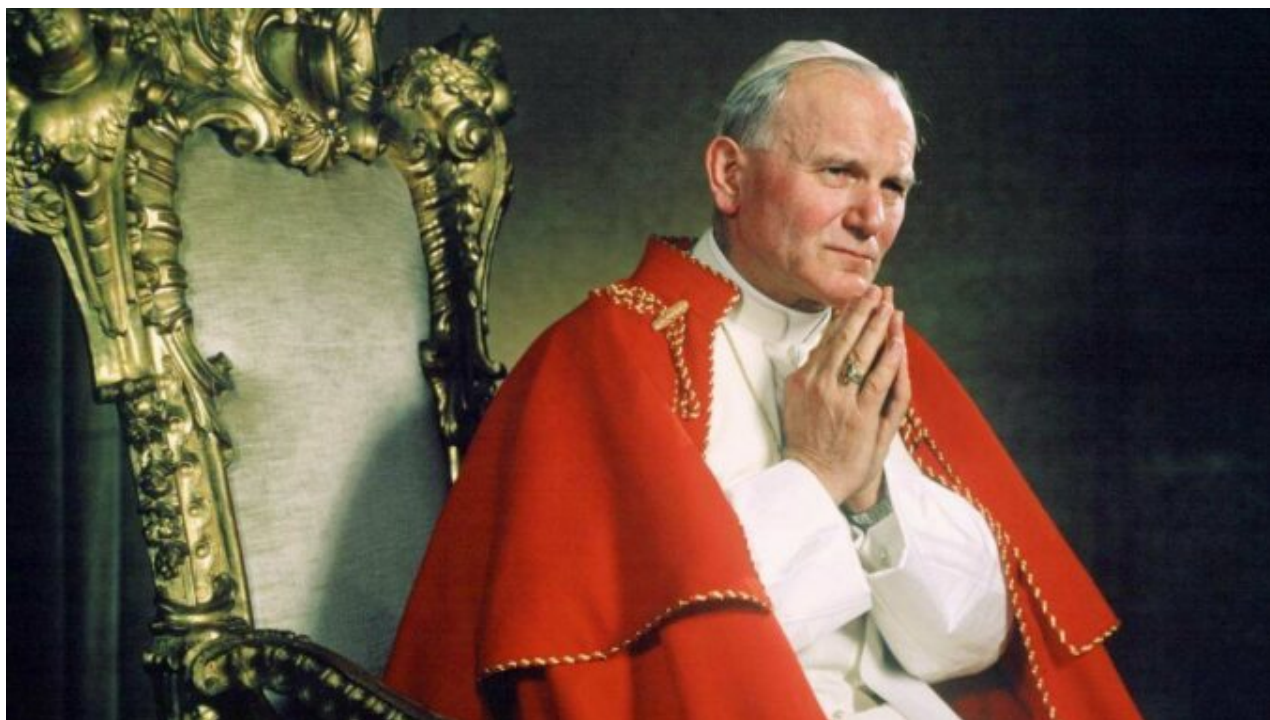

Kolik divizí má papež?

Milí čtenáři, k předešlému článku o 17. listopadu na Ostravsku se mi sešla řada připomínek a komentářů. Tak například jedna čtenářka, která zažila Mamulovu éru „naplno“, poznamenává, že Mamulu prý stačilo slyšet řečnit naživo, aby si o něm člověk udělal obrázek: primitiv, ale agresivní a nebezpečný primitiv.

Leč neposlechneme si jej, protože moderní systémy jako YouTube o žádném Miroslavu Mamulovi nic nevědí. A to i přesto, že nežil zase tak dávno, dokonce se vlastně dožil éry prvních počítačů, a vládl velikou samoděržavnou mocí v kraji, který měl více než milion obyvatel. *Sic transit gloria mundi.*

Několik dalších komentářů se ale týkalo právě Polska, které, i když leží hned „za humny“, je pro nás často nesrozumitelné nebo aspoň málo známé. A tak se chci k Polsku ještě jednou vrátit, protože Polsko 80. let bylo opravdu zajímavý fenomén, v Evropě nemající obdoby.

Při schůzce spojeneckých lídrů v Teheránu se prý sovětský diktátor Stalin – po nějaké zmínce o papežovi – pohrdavě zeptal, kolik že má ten papež na bojišti divizí. Není to zrovna dokonale doloženo, takže nevíme, jestli to opravdu řekl; ale k tehdejší totalitní mocnosti by se takový dotaz docela hodil. Evropa 40. let nebyla zrovna kontinentem, kde by rozhodovala *soft power*. Hlavní roli měly oheň a meč.

Polsko 80. let už ale představovalo jiný svět, ve kterém *soft power* katolické církve a papeže dokázala skutečným vojákům klást víceméně rovnocenný odpor. Totalitní státy jsou „totalitní“ právě proto, že usilují o totální kontrolu nad společností. Půjčíme-li si ještě jeden citát od Stalinova současníka, italského *duceho* Mussoliniho: „Všechno ve státě, nic mimo stát, nic proti státu.“ Jinými slovy, nezávislé instituce žádný totalitní režim netoleruje, aspoň od určité úrovně významnosti výše. Filatelistický spolek v Jindřichově Hradci snad ještě mohl být politicky neutrální, ale celostátní sdružení zahrádkářů rozhodně nikoliv.

Ve většině států východního bloku se také státu podařilo různé nezávislé instituce – sekulární i církevní – opravdu zlikvidovat, nebo aspoň ochotit natolik, že nekladly režimu odpor. Polsko bylo ale specifické tím, že šlo o silně věřící národ – na evropské poměry velice silně věřící. A tamní církev jednoduše „rozšlápnout silou“ nešla. Infiltrovat různými špicly se samozřejmě dala, ale jen v omezené míře.

Tak se stalo, že po celou dobu komunismu existovaly v Polsku paralelní společenské struktury, které nebyly pod kontrolou státu, a které byly přitom poměrně robustní.

Jedna z věcí, kterou moderní Evropané moc nechápou ohledně náboženství (třeba dnes právě toho islámu), je to, do jaké míry je společná víra, společné obřady atd. i *společenskou a politickou silou*; vídáte-li Jacka a Danutu každou neděli v kostele, třeba spolu jednoho dne založíte místní buňku Solidarity, a pokud vás tři za to tajná policie zavře, dalších dvacet lidí z téhož kostela bude ochotno jít do

stávky, aby vás zase pustili. A ze spojenectví (solidarity?) se k nim přidají kongregace z patnácti dalších kostelů v okolí, a po chvíli takového „nabalování“ má najednou státní moc problém.

Jak velký problém, to záleží na spoustě drobných parametrů, mimo jiné na tom, kolik těch věřících v dané společnosti je; 20 % se dá s nasazením velké brutality potlačit, u 80 % už je to víceméně nemožné, protože v ten moment už bývají hojně zastoupeni i v armádě apod. (zejména je-li založena na systému hromadných odvodů osmnáctiletých branců). Křesťanské církve prokázaly už za starověku mimořádnou odolnost vůči státnímu i davovému pronásledování, ze kterého jako by čerpaly dodatečnou sílu; skutečnou krizí pro církve bývá naopak chvíle, kdy se dostanou k moci, majetku a zkorumpují se, což v současném Polsku problém *je*, ale za komunismu to problém rozhodně nebyl. A v roce 1978 dostala polská církev ještě masivní vzpruhu v podobě zvolení krakovského arcibiskupa Karola Wojtyły papežem.

Karol Wojtyła čili Jan Pavel II. byl prvním neitalským papežem po skoro pěti stech letech. Pro Jaruzelského juntu představoval nepochybně protihráče číslo jedna, daleko významnějšího než lídr Solidarity Lech Wałęsa. Jako polského občana ho nešlo dost dobře nepustit do země (i když Brežněv to údajně požadoval), jako papeže ho nešlo jen tak zavřít, a kdykoliv přijel do Polska, shromažďovaly se kolem něho doslova milionové davy. Jeho popularita mezi Poláky byla tak obrovská, že to popravdě nemám k čemu přirovnat. My Češi jsme věcnější a skeptičtější, a i kdyby někdo zhybridizoval Masaryka, Gotta, Cimrmana a Jágra do jedné postavy, neměl by ten výsledný gigant ani dvacet procent té obliby, které se JP2 až do své smrti těšil v Polsku. Na jeho portréty jste naráželi úplně všude, ale nejvíc na těch naprosto neoficiálních místech: v čekárně u lékaře, přilepené na pokladně malé večerky, na čelním skle dálkového autobusu, u studánky v lese apod. Některé profesionální, jiné amatérsky vyrobené na černobílém xeroxu, ale byly tam.

O něčem takovém se generálu Jaruzelskému mohlo leda tak zdát. I když byl nepochybně hlavním držitelem té syrové moci, která se měří na divize, a i když papež nikdy otevřeně nevyzýval ke svržení komunismu v Polsku (nebo kdekoliv jinde), stejně bylo patrné, na které straně leží jeho sympatie – a tím pádem vůči varšavské vládě existovala alternativa, kolem které se přirozeně shromažďovala a krystalizovala opozice, včetně lidí, kteří by třeba v jiné politické konstelaci zůstali z opatrnosti stranou. Nikde jinde ve střední a východní Evropě nevzniklo tak silné opoziční politické hnutí, jako byla Solidarita, která měla na prvním vrcholu svých sil (1980) o dost více členů než samotná polská komunistická strana.

Důsledky jsou vidět dodnes, i když ne všechny jsou blahodárné. Mám-li jmenovat jeden ten dobrý důsledek: mnohem silnější a lépe organizovaná opozice v Polsku znamenala, že po změně poměrů se nový polský stát dostal do kompetentních rukou, aniž by přitom musel úplně spoléhat na různé bývalé kádry, které narychlo zahodily rudou knížku a začaly se tvářit velmi demokraticky. Bývalých komunistů je v Polsku samozřejmě také dost a rozlezlí jsou všude možně, ale na rozdíl od ČR tam nehrozí, že by mezi největšími favority další prezidentské volby ještě teď, roku 2022, byli hned *dva* kariérní soudruzi. To, že se to u nás bere jako víceméně nevyhnutelné a všelijak se to omlouvá – někdy i dost agresivně – je, upřímně řečeno, poněkud děsivé.

A nějaký jiný významný důsledek? Úzké propojení polské církve s politikou, které je pro ni v dlouhém časovém horizontu daleko větším a smrtelnějším nebezpečím než dávná diktatura generálů, jejichž tajní policisté nedokázali zlomit odpor opozice ani únosem a vraždou kněze Jerzyho Popiełuszka. Sám Jan Pavel už není a jeho místní nástupci nemají ani desetinu té úcty a lásky řadových Poláků, kterou měl on. Církev získala nějakou tu světskou moc měřitelnou na divize (ne samozřejmě *doslova*, ale její politický vliv je značný a

zřetelně se projevuje třeba při tvorbě zákonů), ale spirituálně už není ani zdaleka takovou autoritou jako v době, kdy byla útočištěm pronásledovaných intelektuálů i dělníků.

Tyhle dvě síly se zkrátka moc dobře kombinovat nedají, nárůst jedné oslabuje druhou. Úpadek duchovního rozměru ve prospěch technologie moci tiše odpuzuje řadové věřící, zejména ty mladé. A tak je možné, že někdy kolem roku 2060 bude Polsko podobně sekulárním státem, jakým je dnes Česká republika.

Sic transit gloria mundi.

| MARIAN.KECHLIBAR

■ ■ ■ ■ ■ (3 votes, average: 3,67 out of 5)

>> Podpora

Svobodný svět nabízí všechny články zdarma. Náš provoz se však neobejde bez nezbytné finanční podpory na provoz. Pokud se Vám Svobodný svět líbí, budeme vděčni za Vaši pravidelnou pomoc. Děkujeme!

Číslo účtu: 4221012329 / 0800

>> Pravidla diskuze

Než začnete komentovat článek, přečtěte si prosím pravidla diskuze.

>> Jak poslat článek?

Chcete-li také přispět svým článkem, zašlete jej na e-mail: redakce (zavináč) svobodny-svet.cz. Pravidla jsou uvedena [zde](#).

